

DOI: 10.47743/jss-2024-70-1-14

Plagiatul între încălcarea unei norme penale sau a uneia de drept administrativ

Plagiarism between the Violation of a Criminal Law or an Administrative Law

Carmen Adriana DOMOCOȘ¹

Rezumat: Legea nr. 206/2004, privind buna conduită în cercetarea științifică, dezvoltarea tehnologică și inovare, cu modificările și completările ulterioare, în corpul căreia se identifică definirea termenului de „plagiat”, nu sancționează și nu interzice preluarea, în sine, a unor texte, expresii, idei, demonstrații, date, ipoteze, teorii, rezultate ori metode științifice, deoarece o astfel de interdicție ar echivala cu imposibilitatea desfășurării oricărei activități de cercetare. Ceea ce sancționează Legea nr. 206/2004 este preluarea acestor elemente, din lucrări anterioare publicate de alt autor sau de același autor, fără citare, prin indicarea numelui autorului, titlului, editurii, anului apariției și a paginii/paginilor de la care s-a făcut preluarea. Astfel într-o speță analizată în prezentul articol reclamantului i s-au reproșat abateri de la obligația de a respecta etica și deontologia activității de cercetare, constând în preluarea identică, în cap. IV al propriei lucrări de doctorat, a textelor dintr-o altă lucrare științifică publicată anterior, cu încălcarea regulilor de citare expuse în precedent. Pentru abaterile de la buna conduită în cercetare-dezvoltare se aplică sancțiunile disciplinare prevăzute în Codul de etică și deontologie profesională al personalului de cercetare-dezvoltare, precum și sancțiunile prevăzute în Legea nr. 64/1991 privind brevetele de invenție, republicată, cu modificările ulterioare, în Legea nr. 129/1992 privind protecția desenelor și modelelor industriale, republicată, și în Legea nr. 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe, cu modificările și completările ulterioare.

Cuvinte-cheie: plagiat, drepturi de autor, sancțiune penală, sancțiune disciplinară, etica și deontologia activității de cercetare.

Abstract: Law no. 206/2004, regarding good conduct in scientific research, technological development and innovation, with subsequent amendments and additions, in which the term of „plagiarism” is legally identified, does not sanction or prohibit the taking over, in itself, of texts, expressions, ideas, demonstrations, data, hypotheses, theories, results or scientific methods, because such a ban would be equivalent to the impossibility of carrying out any research activity. What is sanctioned by Law no. 206/2004 is the taking over of these elements, from previous works published by another author or by the same author, without

¹ Conf. univ. dr., Facultatea de Drept, Universitatea din Oradea.

citation, by indicating the name of the author, the title, the publisher, the year of publication and the page/pages from which the takeover was made. In a case analysed in the current article, the plaintiff was accused of deviations from the obligation to respect the ethics and deontology of the research activity, consisting of the identical takeover in ch. IV of one's own doctoral thesis of texts from another previously published scientific work, in violation of the citation rules set forth above. For deviations from good conduct in research and development, the disciplinary sanctions provided for in the Code of ethics and professional deontology of research and development personnel are applied, as well as the sanctions provided for in Law no. 64/1991 on patents, republished, with subsequent amendments, in Law no. 129/1992 regarding the protection of industrial designs and models, republished, and in Law no. 8/1996 on copyright and related rights, with subsequent amendments and additions.

Keywords: plagiarism, copyright, criminal sanction, disciplinary sanction, research ethics and deontology.

1. Sediul materiei. Definiția noțiunilor de „plagiat” și „autoplăgiat”

Conceptul de „plagiat” își găsește reglementarea în Legea nr. 206/2004 privind buna conduită în cercetarea științifică, dezvoltarea tehnologică și inovare², act normativ care se corelează cu procedurile prevăzute în Legea nr. 1/2011 privind educația națională³, modificată și completată prin O.U.G. nr. 4/2016, precum și cu dispozițiile Legii nr. 319/2003 privind Statutul personalului de cercetare-dezvoltare⁴, respectiv ale HG nr. 681/2011 privind aprobarea Codului studiilor universitare de doctorat⁵, modificată și completată prin HG nr. 134/2016 – la acest moment, acte normative abrogate.

În demersul actual, credem că este esențial a reține, pe de o parte, faptul că termenii de „plagiat” și „autoplăgiat” sunt definiți și uzitați exclusiv în conținutul Legii nr. 206/2004, niciun alt act normativ intern nefăcând referire la aceste noțiuni și - pe de altă parte - că definițiile legale și aplicabilitatea termenilor în cauză diferă de înțelesul uzual, din dicționar, al acestora.

Plagiatul este definit legal în conținutul art. 4 alin. (1) lit. d) din lege ca fiind „expunerea într-o operă scrisă sau o comunicare orală, inclusiv în format electronic, a unor texte, expresii, idei, demonstrații, date, ipoteze, teorii, rezultate ori metode științifice extrase din opere scrise, inclusiv în format electronic, ale altor autori, fără a menționa acest lucru și fără a face trimitere la sursele originale”.

Noțiunea de *autoplăgiat*, prevăzută la art. 4 alin. (1) lit. e) din același act normativ, are în vedere aceleași aspecte, cu unica deosebire că sursa reproducerii este, de data aceasta, o creație anterioară a aceluiași autor ori a acelorași autori. Așadar, se observă că interdicția legală nu vizează preluarea în sine a unor idei, texte ori alte asemenea elemente de conținut, ci se raportează exclusiv la reproducerea acestora fără precizarea existenței unei reproduceri și fără indicarea

² Publicată în M. Of. nr. 505 din 04.06.2004.

³ Publicată în M. Of. nr. 18 din 10.01.2011.

⁴ Publicată în M. Of. nr. 530 din 23.07.2003.

⁵ Publicată în M. Of. nr. 551 din 03.08.2011.

sursei originale de inspirație. Ca o paranteză, s-a remarcat într-un studiu recent⁶ faptul că rațiunea reglementării și sancționării autoplagiatului, întocmai cum a fost accentuat în doctrină⁷, rezidă în aceea că autorului unei lucrări ar fi nerezonabil să i se permită obținerea de avantaje multiple pe seama aceleiași lucrări personale preexistente, disimulate, practic, într-o lucrare aparent nouă, originală.

Pentru a ne afla în prezența unui plagiat ori autoplagiat, s-a arătat în doctrină că este nevoie să fie întrunite cumulativ două condiții obiective, și anume preluarea (reproducerea unuia sau mai multor elemente dintre cele cuprinse în definiția legală precitată), fără a specifica acest fapt și fără indicarea operei de referință, iar sursa plagiatului ori a autoplagiatului să conștie într-o lucrare originală, să îmbrace o formă concretă de exprimare și să fie susceptibilă de aducere la cunoștința publicului general⁸.

Conform normelor legale, plagiatul și autoplagiatul constituie grave abateri de la buna conduită impusă în cercetarea științifică, a căror constatare, respectiv sancționare, se află în competența unor organe special create ori abilitate în acest sens, iar nu a instanțelor judecătorești, acestea din urmă putând doar interveni *ex post facto* pentru a cenzura hotărârile emise de organele competente. Dintre toate normele în cauză, prezintă în mod special relevanță subiectul plagiatelor incidente în studiile doctorale, a căror stabilire, respectiv pedepsire, urmează o serie de pași procedurali.⁹ Astfel, mai întâi, o comisie de experți din cadrul unei entități fără personalitate juridică, aparținând Ministerului Educației, denumită „Consiliul Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare” - C.N.A.T.D.C.U., formulează un raport preliminar asupra veridicității ori reproducerii unei lucrări pretinse ca fiind autentică, raport față de care se pot formula obiecțiuni, care vor fi rezolvate în fața unei alte comisii de experți, desemnată *ad-hoc*. Apoi, acest raport este supus votului în cadrul Consiliului General al respectivei entități, format tot din specialiști în domeniu, care, cu majoritate simplă, fie constată autenticitatea operei supusă verificării, fie realizează o propunere către Ministrul Educației în vederea aplicării uneia sau a multor dintre următoarele sancțiuni: retragerea titlului de doctor; retragerea calității de

⁶ F. Pelican, *Plagiatul, o plagă academică endemică*, disponibil pe https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwjS8qTI6PODAxU7g_0HHd_XDa8QFnoECA4QAQ&url=http%3A%2F%2Finm-lex.ro%2Fwp-content%2Fuploads%2F2021%2F12%2FPelican-G-Plagiatul-o-plaga-academica-endemica.pdf&usg=AOvVaw2GkLp4v2_tsF7tN6G1hDkY&opi=89978449

⁷ V. Roș, C.R. Romițan, A. Livădariu, *Doctoratele în Franța. Plagiate și autoplagiate în universitățile franceze*, disponibil pe <https://www.universuljuridic.ro/doctoratele-in-franta-plagiate-si-autoplagiate-in-universitatile-franceze/>

⁸ G. Gheorghiu, I. Lisnic, *Unele considerații cu privire la contrafacere și plagiat*, disponibil pe <https://www.universuljuridic.ro/unele-consideratii-cu-privire-la-contrafacere-si-plagiat/>

⁹ Problema plagiatului și a efectelor negative ale acestuia asupra cercetării științifice a ridicat-o și prof. Gheorghe N. Leon care, în lucrarea *Cum se scrie o carte. Cu privire specială la economia politică*, constata cu indignare că unii doctoranzi „comandau” teza de la un birou „specializat în toate domeniile dreptului. A se vedea D. Cîrmaciu, *Universitarul Gheorghe N. Leon*, Editura *Pro Universitaria*, București, 2015, p. 96-97.

conducător de doctorat; retragerea acreditării școlii doctorale - ceea ce implică retragerea dreptului școlii doctorale respective de a organiza concurs de admitere pentru selectarea de noi studenți - doctoranzi. Deși C.N.A.T.D.C.U. este un organism prin esență consultativ, care emite propuneri, decidentul final, și anume ministrul educației, are un rol exclusiv formal în această procedură, fiind obligat să admită propunerea (reglementare criticată în doctrină¹⁰, întrucât conferă un caracter extrem de contradictoriu procedurii, dat fiind că Regulamentul de funcționare a acestui for consultativ, deși adoptat ulterior, contrazice flagrant dispoziția din Legea Educației care prevede că ministrul poate admite sau respinge propunerea primită). În final, merită relevat faptul că ordinul de retragere a titlului de doctor emis de către Ministrul Educației poate fi atacat în contencios-administrativ doar pentru considerente extrinseci, de legalitate, iar nu pe unele intrinseci, legate de analiza calității lucrării identificate ca fiind plagiată.

2. Ipoteza în discuție; starea de fapt; actul administrativ contestat vizat de plagiat

Într-o speță recentă, soluționată definitiv de instanță¹¹, reclamantul C. C., în contradictoriu cu pârâtul Ministerul Educației și Cercetării, a formulat contestație prin care a solicitat anularea Ordinului Ministrului Educației și Cercetării, prin care s-a dispus retragerea titlului său de doctor în istorie. În motivarea cererii, reclamantul a arătat următoarele:

Prin Ordinul Ministrului Educației și Cercetării, acesta a primit titlul de doctor în istorie pentru lucrarea „Mitropolia Bucovinei (1918-1940)”. Prin Decizia nr. 132/31.12.2020, CNATDCU (Consiliul Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare) a validat rezoluția de retragere a titlului științific de doctor, în domeniul istorie, pe numele reclamantului, conferit prin Ordinul Ministrului anterior enunțat. Printr-un Ordin de Ministru ulterior, s-a dispus retragerea titlului de doctor în istorie reclamantului. Decizia nr. 132/31.12.2020 a CNATDCU a validat rezoluția de retragere a titlului științific de doctor, prin admiterea sesizării depuse de UEFISCDI cu nr. 1792/02.06.2020. Această sesizare a avut la bază Raportul nr. 4398/05.03.2020 al Comisiei de Etică a Universității „Ștefan cel Mare” Suceava, constituită în Comisie de analiză ca urmare a sesizării nr. 1651/28.01.2020 înaintată Universității.

În fapt, Comisia de analiză a comparat două lucrări: teza de doctorat a reclamantului, preot C.C., intitulată „Mitropolia Bucovinei 1918-1940” și lucrarea publicată de Preot D.V., intitulată „Fondul bisericesc ortodox român din Bucovina”.

Teza de doctorat a reclamantului, cu titlul „Mitropolia Bucovinei 1918-1940”, este o lucrare de istorie bisericească, care conține 172 de pagini de text scris și însumează 233 de pagini, cu tot cu anexele și planșele foto. de la sfârșitul acesteia. Lucrarea este împărțită în 5 capitole, acoperind istoria Mitropoliei

¹⁰ F. Pelican, *Plagiatul ...*, op. cit.

¹¹ Sentința civilă nr. 28 din 14 martie 2022 a Curții de Apel Suceava, pronunțată în dosarul nr. 371/39/2021, definitivă, nepublicată.

Bucovinei în timpul scurtei sale existențe, între anii 1918-1940, din perspectiva mai multor dimensiuni: situația generală a Bucovinei înainte de 1918, personalitatea Mitropoliților Bucovinei, importanța culturală a Universității din Cernăuți pentru istoria interbelică, situația patrimoniului bisericesc din Bucovina interbelică, precum și activitățile culturale dezvoltate în cadrul Mitropoliei.

Cartea preotului D.V., „Fondul bisericesc ortodox român din Bucovina - probleme controversate”, este o lucrare de istorie juridico-economică, cu pronunțat caracter polemic, care se concentrează pe tema patrimoniului Bisericii Ortodoxe din Bucovina, atât în perioada stăpânirii austriece, cât și în timpul celor două războaie mondiale, dar și a perioadei interbelice. Lucrarea a fost publicată în anul 2010, la Editura Biblioteca „Miorița” din Câmpulung Moldovenesc și are 159 de pagini de text scris de autor, dar totalizează nu mai puțin de 260 de pagini, incluzând și anexele de la sfârșitul cărții.

Așadar, deși ambele lucrări comparate tratează probleme de istorie a Bisericii Ortodoxe în Bucovina, structura acestora, precum și aspectele tratate, dar și stilul general de scriere, sunt foarte diferite. Între cele două lucrări există o supra-punere tematică, dar și textuală, între capitolul IV (IV.1 Fondul bisericesc și frământările în jurul lui în perioada interbelică, IV.2 Situația Fondului Bisericesc după anul 1935) al tezei reclamantului „Mitropolia Bucovinei 1918-1940” și capitolul II.1. (Perioada românească 1918-1949) al celeilalte lucrări „Fondul bisericesc ortodox român din Bucovina - probleme controversate”.

Chiar și în Raportul nr. 4398/05.03.2020, redactat și emis în cadrul Universității, se reține că „aproximativ 42 din cele 53 de pagini ale Capitolului IV al tezei de doctorat sunt preluate identic din lucrarea publicată de Preot D.V., intitulată *Fondul bisericesc ortodox român din Bucovina* fără a se respecta regulile citării corecte”.

Prima observație care merită făcută este aceea că acuzația de plagiat a fost formulată doar cu privire la unul (al patrulea) din cele cinci capitole ale tezei de doctorat, care însumează aproximativ 42 de pagini din cele 172 de pagini ale lucrării reclamantului, deci mai puțin de un sfert din întreg conținutul acesteia.

A mai arătat reclamantul că nu toate cele 53 de pagini ale capitolului analizat din teza de doctorat sunt preluate din lucrarea *Fondul bisericesc ortodox român din Bucovina*, ci doar 42 de pagini, existând aproximativ 10 pagini de text scris de reclamant și care nu se regăsesc în lucrarea de comparație. Cele 10 pagini suplimentare ale capitolului din teza de doctorat analizată sunt deosebit de relevante, deoarece în redactarea acestora sunt folosite mai multe lucrări și documente de arhivă care nu se regăsesc în lucrarea de comparație.

Așadar, prin utilizarea atât a unor multiple lucrări publicate, cât și a unor izvoare inedite, primare, reclamantul a adus contribuții originale, complet diferite de cele ale autorului D.V., chiar cu privire la tema principală a lucrării antecesoare, respectiv cu privire la tema istoriei patrimoniului bisericesc din Bucovina.

Consideră că aceste aspecte nu pot fi ignorate în stabilirea temeiniciei actului administrativ contestat, precum și a tuturor actelor care au stat la baza emiterii acestuia.

De asemenea, trebuie menționat că din cele 60 de pagini ale capitolului II.1. al lucrării *Fondul bisericesc ortodox român din Bucovina*, reclamantul a preluat doar paginile 55-100, celelalte pagini ale capitolului, respectiv paginile 101-116, nefiind incluse în teza de doctorat.

Mai mult decât atât, deși reclamantul a comis eroarea, recunoscută și regretată, de a nu fi indicat în notele de subsol ale lucrării sale faptul că a utilizat cele aproximativ 40 de pagini din cartea *Fondul bisericesc ortodox român din Bucovina*, relevant este că în bibliografia indicată la sfârșitul cărții - bibliografie care se întinde pe 15 pagini - acesta menționează ca surse bibliografice nu mai puțin de trei cărți ale autorului D.V., printre care și cea intitulată *Fondul bisericesc ortodox român din Bucovina*.

Totodată, chiar în cuvântul introductiv al lucrării, reclamantul a enumerat contribuția mai multor istorici care au scris și publicat lucrări în ce privește studiul istoriei bucovinene, menționând, printre mai multe nume prestigioase, și pe cel al preotului D.V.

Reclamantul a solicitat a se avea în vedere și faptul că CNATDCU, prin Decizia nr. 132/31.12.2020, a validat rezoluția de retragere a titlului științific de doctor în domeniul istorie fără a face o minimă verificare efectivă a temeiurilor avute în vedere în darea acelei rezoluții, astfel ca actul de votare din partea membrilor CNATDCU nu s-a făcut în cunoștință de cauză, ci s-a făcut în mod formal. Totodată, deținătorul titlului științific, în cadrul ședinței de analiză a temeiniciei sesizării privind încălcarea standardelor de etică academică, nu a negat faptul că nu a utilizat ghilimelele pentru o secțiune de aproximativ 40 de pagini din lucrare, însă a arătat că a indicat lucrarea din care a preluat textul respectiv în bibliografia aflată la sfârșitul cărții și că omisiunea folosirii semnelor de ghilimele și a notelor de subsol este o eroare regretabilă și regretată, însă nu dovedește o încercare deliberată de inducere în eroare a Comisiei științifice, respectiv de plagiat. Pe de altă parte, chiar dacă instanța ar aprecia că sunt îndeplinite condițiile plagiatului, este încălcat principiul general de drept al proporționalității între sancțiunea aplicată și abaterea comisă, în condițiile în care textul preluat reprezintă mai puțin de un sfert din conținutul integral al lucrării, iar titlul lucrării originale a fost indicat ca sursă bibliografică. A apreciat că au fost încălcate dispozițiile art. 69 alin. 6 din Codul Studiilor Universitare aprobat prin H.G. nr. 681/2011 și a arătat că Ordinul nr. 3463/09.03.2021 nu conține avizul juridic al Ministerului. A mai arătat că metodologia din 17 august 2020 privind soluționarea sesizărilor cu privire la nerespectarea standardelor de calitate sau de etică profesională, inclusiv cu privire la existența plagiatului, în cadrul unei teze de doctorat, aprobată prin Ordin al Ministrului Educației și Cercetării nr. 5.220 din 17 august 2020, pentru aprobarea metodologiilor referitoare la acordarea atestatului de abilitare, acordarea titlului de doctor, precum și la soluționarea sesizărilor cu privire la nerespectarea standardelor de calitate sau de etică profesională, inclusiv cu privire la existența plagiatului, în cadrul unei teze de doctorat, reglementează procedura urmată pentru retragerea titlului de doctor.

Decizia CNATDCU nr. 132/31.12.2020 a validat rezoluția de retragere a titlului științific de doctor în istorie și de admitere a sesizării depuse la UEFISCDI nr. 1792/02.06.2020.

De asemenea, consideră că au fost încălcate dispozițiile art. 19, 20, 21, 24 din Ordinul nr. 5229/2020.

A arătat reclamantul și că, în cuprinsul Deciziei CNATDCU nr. 132/31.12.2020, nu se face referire la vreun raport comun al comisiei de lucru sau dacă măcar s-a constituit vreo comisie de lucru în cadrul CNATDCU care să analizeze, atât în mod individual, cât și comun, sesizarea privind existența plagiatului în teza sa, sau dacă plagiatul comis este suficient de grav încât să justifice sancțiunea retragerii titlului de doctor. Decizia CNATDCU care a validat rezoluția de retragere a titlului său științific nu conține mențiuni din care să rezulte că au fost respectate toate aceste dispoziții procedurale, menite să asigure faptul că sesizarea este temeinică și că măsura luată este una corectă și echitabilă. Lipsind din Decizie mențiuni din care să rezulte că au fost respectate toate etapele procedurale legale, se indică faptul că admiterea sesizării cu privire la analiza plagiatului, precum și validarea propunerii de retragere a titlului, s-au făcut fără o analiză minuțioasă și judicioasă, ci doar formal, expeditiv și nechibzuit. Mai mult, Decizia reține două constatări contradictorii, care creează echivoc cu privire la condițiile concrete în care a fost emisă. Astfel, pe de o parte, se reține că decizia a fost adoptată: „cu 21 de voturi de acord din totalul de 21 voturi și consemnat în Procesul verbal al ședinței nr. 6/10.12.2020”, iar, pe de altă parte, se menționează: „a validat în ședința de vot electronic din perioada 28.12.2020-30.12.2020, ora 12:00, rezoluția de retragere a titlului științific de doctor”. Din aspectele reținute în Decizie nu este clar dacă ședința de vot a avut loc în data de 28.12.2020, 29.12.2020 sau 30.12.2020, deși ora 12:00 pare clar stabilită. Pe de altă parte, este greu de crezut că ședința a durat 3 zile, așa cum pare să rezulte din mențiunea făcută. Mai mult decât atât, Decizia nu este semnată de Președintele Consiliului General al CNATDCU, ci de un anume „Marius”, ceea ce ridică o problemă suplimentară de legalitate a Deciziei CNATDCU care a stat la baza Ordinului de ministru prin care a fost dispusă efectiv retragerea titlului.

Prin întâmpinare, pârâțul Ministerul Educației și Cercetării a solicitat, în principal, admiterea excepției inadmisibilității cererii de chemare în judecată, cu consecința respingerii acțiunii, iar, în subsidiar, respingerea cererii de chemare în judecată, ca neîntemeiată.

3. Excepția inadmisibilității cererii de anulare a actului administrativ contestat vizat de plagiat

Prioritar, instanța a analizat și s-a pronunțat *cu privire la excepția inadmisibilității cererii de chemare în judecată a reclamantului*, excepție invocată și motivată în întâmpinarea depusă de pârât la dosar, în condițiile în care acțiunea privind anularea Ordinului MEN privind retragerea titlului de doctor în domeniul „Istorie”, atribuit reclamantului, este condiționată de contestarea administrativă

prealabilă a Deciziei Consiliului General al CNATDCU din 31.12.2020 – procedură pe care reclamantul nu a parcurs-o.

Potrivit înscrisurilor existente la dosar, la UEFISCDI a fost înregistrată sesizarea de plagiat cu privire la teza de doctorat a reclamantului, cu titlul „Mitropolia Bucovinei (1918-1940)”, sub nr. 1792 din 02.06.2020 și înregistrată ulterior la Ministerul Educației și Cercetării, sub nr. 15719 din 04.06.2020.

La data înregistrării sesizării era în vigoare Ordinul Ministerului Educației Naționale nr. 4621 din 23.06.2020 pentru aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a Consiliului Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare.

Potrivit dispozițiilor art. 59 din Ordinul nr. 4621/2020, se prevede că „*Deciziile Consiliului General al CNATDCU [n.n. - emise în temeiul art. 25 lit. j) din Ordin, care dispune: „validează/invalidază propunerile comisiilor de specialitate și/sau ale comisiilor de lucru formulate în urma procesului de evaluare a respectării standardelor de calitate și de etică profesională, inclusiv de stabilire a existenței plagiatului”] pot fi contestate, conform metodologiilor de desfășurare a activităților specifice, aprobate prin ordin al ministrului educației și cercetării*”.

Prin Ordinul Ministerului Educației Naționale nr. 5229 din 17.08.2020¹², a fost aprobată și Metodologia privind soluționarea sesizărilor cu privire la nerespectarea standardelor de calitate sau de etică profesională, inclusiv cu privire la *existența plagiatului în cadrul unei teze de doctorat – Anexa nr. 3*.

În cauză, Decizia Consiliului General al CNATDCU nr. 132 din 31.12.2020 a validat rezoluția de retragere a titlului științific de doctor în domeniul „Istorie”, acordat reclamantului.

Având în vedere succesiunea actelor decizionale emise și în raport de apărările formulate de părțile litigante, instanța a fost chemată să stabilească norma (terțiară) aplicabilă Deciziei emise de Consiliul General al CNATDCU, sub aspectul regimului de contestare.

În acest sens, curtea, raportându-se la data înregistrării sesizării de plagiat - 02.06.2020 - a constatat ca fiind aplicabile dispozițiile Ordinului Ministerului Educației Naționale nr. 4621/2020.

Raționamentul se întemeiază pe dispozițiile art. 11 din Ordinul Ministerului Educației Naționale nr. 5229/2020, potrivit cu care: „*Cererile referitoare la acordarea atestatului de abilitare, de acordare a titlului de doctor și sesizările cu privire la nerespectarea standardelor de calitate sau de etică profesională, inclusiv cu privire la existența plagiatului, în cadrul unei teze de doctorat, precum și contestațiile la deciziile pronunțate de către Consiliul general al CNATDCU, înregistrate până la data intrării în vigoare a prezentului ordin, sunt analizate/soluționate cu respectarea criteriilor în vigoare la data înregistrării acestora și în conformitate cu prevederile Ordinului ministrului educației și cercetării nr. 4.621/2020 pentru aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a Consiliului Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare*”.

¹² Publicat în M. Of. nr. 783 din 27.08.2020.

În esență, textul articolului sus-citat preia și transpune principiul consacrat prin art. 24, 25 Cod procedură civilă, potrivit cu care *criteriul determinării aplicabilității legii noi este data înregistrării cererii/sesizării*.

În condițiile în care Ordinul Ministerului Educației Naționale aplicabil la momentul înregistrării sesizării de plagiat, deși prevedea posibilitatea contestării Deciziei Consiliului General al CNATDCU, nu a reglementat și procedura/metodologia de urmat în acest sens (termene de contestare, unde se depune și indicarea entității competente să soluționeze contestația ș.a.) respectiva procedură fiind ulterior reglementată, detaliat, prin Anexa nr. 3 a Ordinului Ministerului Educației Naționale nr. 5229 din 17 august 2020 - contestarea deciziei putând fi făcută doar pentru motive privitoare la procedură (art. 27 Anexa nr. 3 Ordin) – curtea a apreciat că legalitatea Deciziei Consiliului General al CNATDCU poate fi analizată în contextul analizei de legalitate a actului administrativ final, respectiv al Ordinului Ministerului Educației Naționale nr. 3463 din 09.03.2021, prin care s-a dispus retragerea titlului de doctor în Istorie acordat reclamantului, act administrativ individual față de care reclamantul a parcurs procedura prealabilă de contestare, în conformitate cu prevederile art. 7 din Legea nr. 554/2004.

Așa fiind, curtea a respins, ca nefondată, excepția inadmisibilității acțiunii invocată de pârât.

4. Fondul criticilor formulate cu privire la actul administrativ contestat vizat de plagiat

Un prim set de critici formulate de reclamant vizează încălcări ale unor norme de procedură în etapa analizei de către Consiliul General al CNATDCU a sesizării de plagiat și respectiv a emiterii Ordinului Ministerului Educației Naționale nr. 3463 din 09.03.2021, privind retragerea titlului de doctor conferit reclamantului.

Astfel, în preambulul Ordinului Ministerului Educației Naționale nr. 3463 din 09.03.2021, emitentul face trimitere și la dispozițiile art. 69 (6) din H.G. nr. 681/2011 privind aprobarea Codului studiilor universitare de doctorat, care reglementează necesitatea avizului juridic al Ministerului Educației Naționale – dat anterior emiterii Ordinului privind luarea măsurii prevăzute la art. 170 din Legea nr. 1/2011 modificată și completată - mențiune care creează convingerea existenței unui atare aviz și infirmă apărările reclamantului cu privire la inexistența respectivului aviz.

De asemenea, reclamantul a prezentat în cererea de chemare în judecată o serie de încălcări în procedura derulată în fața Consiliului General al CNATDCU, care, în esență, pun în evidență (în opinia reclamantului) lipsa de transparență a respectivului organism în procesarea și analiza documentelor și în exprimarea publică a punctelor de vedere a fiecărui membru, prin întocmirea și publicarea rapoartelor astfel întocmite.

Reclamantul a arătat că lipsa de transparență a membrilor Consiliului General al CNATDCU îl pune în imposibilitatea verificării legalității și temeiniciei deciziilor adoptate.

În acest sens, sunt de reținut considerentele anterior menționate cu privire la identificarea reglementărilor aplicabile procedurii evaluării sesizării de plagiat desfășurate în fața Consiliului General al CNATDCU, în sensul în care, raportat la data înregistrării sesizării, devine aplicabil Ordinul Ministerului Educației Naționale nr. 4621/2020, iar nu Ordinul Ministerului Educației Naționale nr. 5229/2020, invocat de reclamant.

Față de reglementările procedurale prevăzute de Ordinul Ministerului Educației Naționale nr. 4621/2020 și analizând maniera în care acestea au fost transpuse în actele întocmite, nu au fost identificate încălcări ale respectivelor dispoziții procedurale, de natură să vicieze întreaga procedură.

Astfel, întocmirea Raportului de către Comisia de analiză, votul unanim al celor 21 membri ai Consiliului General al CNATDCU, dat în formă electronică, consemnat în procesul-verbal al ședinței din 30.12.2020, în sensul retragerii titlului științific al reclamantului, precum și faptul că Decizia Consiliului General al CNATDCU au fost comunicate reclamantului sunt etape procedurale legale.

Faptul că Decizia Consiliului General al CNATDCU a fost semnată de vicepreședinte apare ca un fapt permis în raport cu prevederile art. 27 din Ordinul nr. 4621/2020, conform cărora „În cazul imposibilității exercitării atribuțiilor de către președintele CNATDCU, atribuțiile se preiau de către unul dintre vicepreședinți ...” fiind aplicabile și dispozițiile art. 18 din Ordin.

Un alt set de critici formulate de reclamant vizează fondul aspectelor din sesizarea de plagiat.

Teza de doctorat a reclamantului poartă titlul „Mitropolia Bucovinei 1918-1940”, este o lucrare de istorie bisericească, conține 172 pagini de text scris și însumează, cu tot cu anexe și planșele fotografice, 233 pagini. Lucrarea este împărțită în 5 capitole, acoperind istoria Mitropoliei Bucovinei în timpul scurtei sale existențe, între anii 1918-1940, din perspectiva mai multor dimensiuni: situația generală a Bucovinei înainte de 1918, personalitatea Mitropoliților Bucovinei, importanța culturală a Universității din Cernăuți pentru istoria interbelică, situația patrimoniului bisericesc din Bucovina interbelică, precum și activitățile culturale dezvoltate în cadrul Mitropoliei.

Decizia Consiliului General al CNATDCU, care a avut la bază raportul Comisiei de analiză, a constatat că un număr de 42 pagini din cap. IV al tezei de doctorat a reclamantului sunt preluate identic din lucrarea preotului D.V., intitulată „Fondul bisericesc ortodox român din Bucovina – probleme controversate”, fără a menționa acest lucru și fără a face trimitere la sursele originare – art. 4 (1) lit. d din Legea nr. 206/2004.

Legea nr. 206/2004 în corpul căreia se identifică definirea termenului de plagiat [art. 4 alin. (1) lit. d): „*plagiatul - expunerea într-o operă scrisă sau o comunicare orală, inclusiv în format electronic, a unor texte, expresii, idei, demonstrații, date, ipoteze, teorii, rezultate ori metode științifice extrase din opere scrise, inclusiv în format electronic, ale altor autori, fără a menționa acest lucru și fără a face trimitere la sursele originale;*”] nu sancționează și nu interzice preluarea, în sine, a unor texte, expresii, idei, demonstrații, date, ipoteze, teorii, rezultate ori metode științifice,

deoarece o astfel de interdicție ar echivala cu imposibilitatea desfășurării oricărei activități de cercetare.

Ceea ce sancționează Legea nr. 206/2004 este preluarea acestor elemente din lucrări anterioare, publicate de alt autor sau de același autor, *fără citare*, prin indicarea numelui autorului, titlului, editurii, anului apariției și paginii/paginilor de la care s-a făcut preluarea - reclamantului reproșându-i-se abateri de la obligația de a respecta etica și deontologia activității de cercetare, constând în preluarea identică, în cap. IV al propriei lucrări de doctorat, a textelor dintr-o altă lucrare științifică, publicată anterior, cu încălcarea regulilor de citare expuse în precedent.

Faptul că reclamantul a trecut la Secțiunea „Bibliografie” lucrarea științifică de la care a preluat textele nu înlătură intenția vădită a acestuia de plagiat, concretizată prin încălcarea regulilor riguroase de citare menționate anterior.

În speță, *diagnosticarea plagiatului* a fost făcută atât prin estimarea ponderii textelor preluate din lucrarea nominalizată anterior, în lucrarea științifică a reclamantului, prin intermediul aplicațiilor informatice utilizate, cât și prin evaluările și analizele calitative ale specialiștilor din cadrul Comisiei de analiză, prezentate în rapoartele individuale.

De altfel, instanța a constatat că la data la care reclamantul a întocmit și susținut lucrarea sa de doctorat – 08.04.2014 – standardele și exigențele academice pentru elaborarea unei lucrări de doctorat erau consolidate și făcute publice pentru persoanele interesate, fie la nivel legislativ, fie prin publicarea Codurilor de etică a cercetării științifice și dezvoltării tehnologice și inovării, respectiv a studiilor universitare de doctorat, așa încât nu poate fi acreditată apărarea constând în lipsa informațiilor publice, respectiv a necunoașterii exigențelor de elaborare și redactare a unei lucrări de doctorat, câtă vreme, în aceeași lucrare, însă în cadrul altor capitole, citarea s-a făcut cu respectarea acestor exigențe.

În raport de particularitățile speței, instanța a evaluat cu maximă severitate plagiatul reclamantului.

Astfel, potrivit rapoartelor întocmite, preluarea textelor din lucrarea preotului D.V. s-a făcut de reclamant, în cea mai mare măsură, prin metoda *copy-paste*, înlocuirea unor termeni sau expresii/sintagme făcându-se doar în mod nesemnificativ, structura de ansamblu a frazării fiind păstrată.

Cu toate că instanța nu a identificat argumente care să contrazică apărările reclamantului cu privire la valoarea științifică de ansamblu a lucrării sale de doctorat, care – în opinia reclamantului – conține în capitolele sale idei novatoare proprii, rezultate dintr-o documentare și cercetare științifică proprie, aceste susțineri nu sunt de natură să justifice plagiatul.

De asemenea, nu poate fi acceptată nici apărarea reclamantului potrivit cu care textele preluate în lucrarea sa sunt neimportante, această abordare a reclamantului fiind, evident, una pro plagiat, fără suport în legislația și bunele practici academice la care s-a făcut referire anterior.

Mai mult, chiar instanța a notat că dobândirea titlului științific de doctor conferă titularului o serie de avantaje, cum sunt: accesarea în ocuparea unor profesii, acordarea unor indemnizații corespunzătoare și, nu în ultimul rând, titlul fiind

cea mai înaltă calificare academică pe care o poate conferi o universitate, așa încât retorica reclamantului, care pune în discuție cantitatea și importanța textelor preluate, duce în derizoriu analiza importanței acestor distincții academice și evident, este, în esență, o pledoarie pro plagiat.

Din perspectiva considerentelor evocate în precedent, instanța a înlăturat apărările reclamantului care vizează lipsa de proporționalitate a măsurii dispuse, raportată la particularitățile cauzei, a respins în integralitate acțiunea reclamantului și a păstrat Ordinul Ministerului Educației Naționale contestat, precum și actele prelabile emiterii acestui Ordin.

5. Valențe penale ale acuzației de plagiat

Am remarcat în literatura de specialitate¹³ că, deși se recunoaște necesitatea existenței răspunderii penale în această materie (fiind un instrument suplimentar prin care pot fi apărate drepturile și interesele legitime ale persoanelor), în doctrină s-a opinat că dreptul de autor trebuie să continue să fie un motor al liberei exprimări și un vehicul pentru promovarea progresului, științei și cunoașterii, ceea ce înseamnă că sancționarea penală ar trebui să se îndrepte în special spre acele fapte pentru care s-a dovedit că făptuitorul a urmărit obținerea unor avantaje comerciale sau câștiguri financiare. Acest lucru ar duce, inevitabil, la scoaterea din sfera ilicitului penal a acelor fapte care, prin modul de săvârșire, scopul urmărit de făptuitor și implicațiile sociale scăzute, nu sunt în măsură să ducă la folosirea celei mai energice forme de sancționare.

În acest registru se încadrează și reglementarea infracțiunilor înscrise în art. 140 din Legea nr. 8/1996, pentru care obiectul juridic este dat de drepturile patrimoniale de autor, stabilite în art. 13 din Legea nr. 8/1996.

Prin această lege specială, protecția penală a dreptului de autor și drepturilor conexe este realizată în funcție de cum opera este comunicată către public sau, în moduri diverse, difuzată către public. Analizată fiind structura incriminatoare relevantă din Legea nr. 8/1996, s-a observat¹⁴ că modalitatea faptică de punere la dispoziția publicului a operei, fără drept, constituia, până la 1 februarie 2014, elementul material a două infracțiuni diferite. Era vorba de infracțiunea prevăzută la art. 140 lit. c) din legea amintită, dar și de infracțiunea introdusă în art. 139 pct. 8 din aceeași lege. Actualmente, fapta generală de comunicare publică este mai puțin periculoasă și a fost dezincriminată, în timp ce o aplicare a comunicării publice, respectiv punerea la dispoziția publicului, întrunește în continuare elementele necesare pentru a fi considerată infracțiune.

¹³ Lucian-Traian Poenaru, în Rezumatul tezei de doctorat cu titlul *Răspunderea penală pentru încălcarea drepturilor de autor*, disponibil pe https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiEpYDw0PaDAxVj_bsIHYaADtwQFnoECBgQAQ&url=https%3A%2F%2Fdrept.unibuc.ro%2Fdocumente%2Fdyn_doc%2Foferta-educationala%2Fscoala-doctorala%2Frezumat-teza%2Fpoenaru-lucian-feb-2015-ro.pdf&usg=AOvVaw2U7pvtmTMfrMoYIRqMr77t&opi=89978449

¹⁴ Idem.

Din această perspectivă, este evidentă, credem noi, opțiunea legiuitorului român actual pentru protejarea drepturilor de autor prin mijloacele dreptului civil sau administrativ, dreptul penal rămânând, firesc, *ultima ratio*.

Concluzii

În loc de concluzii, credem că poate fi reținută replica ce rămâne cu adevărat antologică, prezentă în una dintre piesele de teatru scrise de către dramaturgul Wilson Mizner: „*Dacă furi de la un autor este plagiat; dacă furi de la mai mulți este cercetare*”. De asemenea, în pofida celebrului citat atribuit dramaturgului american William Inge - „*Ce este originalitatea? Un plagiat nedescoperit*” – originalitatea, prin ipoteză, este invariabil presupusă relativ¹⁵; astfel, incumbă mereu în sarcina plagiatorului obligația de a răsturna această prezumție, în scopul dovedirii lipsei de originalitate a sursei sale de reproducere, astfel încât opera acestuia să nu poată fi apreciată drept plagiat în accepțiunea legii.

¹⁵ M. Florescu, *Plagiatul. Scurte considerații*, în *Pandectele Săptămânale*, nr. 21/2012, p. 10.